

Nedovoljno iskorišteni učinci članstva

Nedavno izvješće Europske komisije o prihodima i rashodima europskog proračuna do kraja 2014. pokazuje da je Hrvatska po korištenju fondova na samom dnu EU-a. Odgovornost je Vlade da se u narednim godinama bolje iskoriste ponuđene mogućnosti

Piše: mr. sc. Andrej Plenković¹

Pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji 1. srpnja 2013. okončan je dvadesetogodišnji proces tranzicije i transformacije te je ostvaren strateški cilj pozicioniranja Hrvatske u euroatlantskim integracijama. Nakon dvije godine članstva hrvatsko društvo se postupno identificira s pripadnošću Europskoj uniji, koja čini 7% globalne populacije, 25% BDP-a i 50% socijalnih prava. Hrvati po svom povijesnom i kulturnom naslijeđu te kršćanskom identitetom i vrijednostima pripadaju zajednici europskih naroda.

Prioritetni cilj članstva u Europskoj uniji je poboljšanje gospodarskog i socijalnog standarda naših građana. Međutim, oni još nisu u potpunosti osjetili prave koristi od članstva.

Hrvatska je postala članica 2013. kada je Unija prolazila kroz razdoblje oporavka nakon najteže financijske i gospodarske krize u svojoj povijesti. Zbog toga su se na testu našla ne samo pitanja dugoročne razvojne perspektive, nego i solidarnosti, povjerenja i odgovornosti članica u eurozoni, ali i Schengenskoj zoni. Dovedeno je u pitanje povjerenje građana u europski projekt, što se na općim izborima potvrdilo do sada najvećom podrškom antisistemskim i antieuropskim strankama. To su kontekstualni razlozi zbog kojih hrvatski građani nisu odmah osjetili pozitivne učinke članstva, za razliku od zemalja srednje i istočne Europe pri proširenju EU-a 2004.

¹ Autor je zastupnik u Europskom parlamentu, potpredsjednik je Odbora za vanjske poslove

Takve specifične okolnosti ne opravdavaju Vladu što je propustila iskoristiti članstvo kao dodatnu vrijednost za gospodarski rast u zemlji. Hrvatska je treća najslabije razvijena država u EU-u s BDP-om ispod 60% u odnosu na prosjek Unije, a ujedno je treća po nezaposlenosti. Vlada je preuzela vođenje zemlje nakon što je prethodna HDZ-ova Vlada uspješno okončala pristupne pregovore i potpisala Ugovor o pristupanju. Nažalost, nisu se identificirali s tim postignućima. Već dva dana prije članstva, usvajanjem tzv. "lex Perković" pokušali su izigrati dogovorena pravila i time prikazali Hrvatsku kao nevjerodostojnog partnera.

Neefikasnost „pojela“ novac

U pretpristupnom razdoblju često sam kao državni tajnik za europske integracije isticao kako cilj Hrvatske treba biti da za svaki uplaćeni euro povučemo dva i pol iz europskih fondova. Redistribucija proračunskih sredstava EU-a najsnažniji je mehanizam solidarnosti zajednice jer omogućuje članicama koje su manji proračunski platiše da koriste veća sredstva i ravnomjerno se razvijaju s bogatijim članicama. Politička je i operativna odgovornost Vlade što Hrvatska nije znatnije

iskoristila europska sredstva. Nedavno izvješće Europske komisije o prihodima i rashodima europskog proračuna do kraja 2014. pokazuje da je Hrvatska po korištenju europskih fondova na samom dnu EU-a. Povukli smo 584,3 milijuna eura, što je za 173,6 milijuna eura više od uplata. To ukazuje da su naši prihodi iz europskog proračuna tek 1,36 puta veći od rashoda, a ukupna razlika iznosi samo 0,42 posto BND-a, što je najmanje među tranzicijskim članicama EU-a. Da bi se osjetila razvojna dimenzija europskog proračuna, Vlada treba puno brže pripremati projekte i povlačiti sredstva. Zbog pravila N+3, koje predviđa da se sredstva ugovorena u jednoj godini moraju potrošiti u naredne tri, Hrvatskoj prijeti gubitak sredstava u 2016. i 2017. Razlozi za preslab apsorpcijski kapacitet europskih fondova su višestruki. Vlada je olako

Da bi se osjetila
razvojna
dimenzija
europskog
proračuna, Vlada
treba puno
brže pripremati
projekte i povlačiti
sredstva

shvatila cjelokupni proces pripreme projekata, a niz stručnjaka u javnoj upravi koji su radili na europskim projektima i koordinaciji europskih poslova otišao je s ranijih dužnosti ili su zamijenjeni. Ostale manjkavosti su slabi administrativni kapaciteti, loše upravljanje i koordinacija sustava, te nedostatna financijska potpora lokalnim jedinicama u pripremi i sufinanciranju projekata.

Potpisivanjem Partnerskog sporazuma RH s Komisijom krajem 2014. donesen je glavni plansko-programski dokument za korištenje strukturnih i investicijskih fondova u razdoblju 2014. – 2020. Hrvatskoj će iz proračuna EU do 2020. na raspolaganju biti 11 milijardi eura za rast, zapošljavanje, ruralni razvoj, poljoprivredu i ribarstvo, infrastrukturu, energetiku i inovacije. Radi se o iznosu od gotovo 2/3 nacionalnog

proračuna što je prilika za gospodarski rast po većim stopama od trenutnih 0,5%. Istekom sedmogodišnjeg razdoblja, bit će vidljiva prava računica članstva. Bitno je da se Vlada snažnije založi i za sufinanciranje strateških projekata poput izgradnje Pelješkog mosta ili LNG terminala na Krku, koji se nalazi i na listi Europske strategije energetske sigurnosti.

Nedopustivo je da više uvozimo nego izvozimo

Znatna dio sredstava namijenjen je poljoprivredi i ruralnom razvoju. Domaćim poljoprivrednicima određena su izravna plaćanja 373 milijuna eura godišnje. Usvajanjem Programa ruralnog razvoja, Hrvatskoj će biti dostupno 2,38 milijarde eura za modernizaciju poljoprivrede. Šteta je da je Vlada više puta morala doradivati Program prije nego što ga je Komisija prihvatila. Zbog toga su poljoprivrednicima bila uskraćena izravna plaćanja, a niz projekata kasni s provedbom. Sedmogodišnji okvir treba poslužiti da se domaća poljoprivreda stavi u funkciju proizvodnje, jer je neodrživa situacija da smo znatno veći uvoznik hrane, nego izvoznik.

Inicijativa predsjednika Komisije Jean Claude Junckera o mobiliziranju 315 milijardi eura javnih i privatnih ulaganja trenutno je najveći projekt zapošljavanja u EU-u. Cilj je potaknuti investicije privatnog kapitala kroz projekte koje će odobravati neovisno tijelo kriterijem isplativosti, a ne po nacionalnim kvotama. Na Vladi je da predstavi prioritetne, ali i realne projekte usmjerene na energetske i prometni razvoj, mala i srednja poduzeća te istraživanje i razvoj. Prvotni podnesak Komisiji od 77 projekata reduciran je na svega 13 koji bi mogli ispuniti kriterije. Iznimno je dobro što se među prvim odobrenim projektima nalazi nadogradnja Zračne luke Dubrovnik, vrijedna 246 milijuna eura.

Prekomjerna makroekonomska neravnoteža

Nakon posljednje dubinske analize Europske komisije, utvrđeno je da je Hrvatska u petoj kategoriji prekomjernih makroekonomskih neravnoteža, što podrazumijeva odlučnu političku akciju i specifični monitoring. Još se nije dogodilo da neka članica prijeđe u šestu kategoriju, odnosno u korektivni postupak. Hrvatska je taj scenarij izbjegla podnošenjem Nacionalnog programa reformi, ali će dalje ovisiti o uspješnosti provedbe reformi. U sklopu Europskog semestra Hrvatska mora koordinirati gospodarske i fiskalne politike unutar EU. Predmet stalnih preporuka Komisije su bolja kontrola proračunskih rashoda, provedba zakona o fiskalnoj odgovornosti – koji je usvojila HDZ-ova Vlada – reforma tržišta rada, smanjenje i depolitizacija administracije, transparentnost javne nabave, reforma zdravstva, efikasnost pravosuđa, decentralizacija i smanjenje parafiskalnih nameta.

Izostanak strukturnih reformi u protekle tri godine, nakon konsolidacije gospodarstva 2011., prouzročio je gospodarski pad 12 kvartala zaredom i veliko povećanje javnog

duga na 87,7% BDP-a (krajem 2011. godine on je iznosio 44% BDP-a) što svrstava RH među članice s najbrže rastućim javnim dugom. Zato je nedavno kreditna agencija Standard&Poor snizila izgled kreditnog rejtinga Hrvatske iz stabilnih u negativne. Vlada ne uspijeva kontrolirati proračunski deficit, koji iznosi 5,7%, unatoč pokrenutoj proceduri prekomjernog manjka. Pokušaji Vlade da i prilikom srpanjskog saborskog izvješća o izvršenju proračuna u 2014. prikriju stvarni deficit ne može uvjeriti Komisiju da se reforme provode.

Porast hrvatskog izvoza nakon članstva

Članstvo u EU očekivano je pomoglo našim izvozniciima kojima se otvorio ulaz na europsko tržište od 507 milijuna stanovnika. Hrvatski robni izvoz na kraju 2014. bio je za 8,7% veći nego u 2013. Tome je pridonio i porast izvoza za 12% u zemlje EU, koje čine 64% ukupnog izvoza RH. I nakon članstva najsnažniji trgovinski partneri RH su Italija, Slovenija i Njemačka. Unatoč pozitivnom trendu, izvoz pokriva manje od 2/3 uvoza. Tu je prostor za Vladu i gospodarsku diplomaciju da snažnije doprinesu otvaranju novih tržišta izvozniciima u zemljama EU.

**Hrvatski
zastupnici
inzistirali su u EP
na zadržavanju
tradicionalnog
opsega trgovine**

Premda se ulaskom u EU očekivao negativan efekt na trgovinu sa zemljama CEFTA-e, u 2014. zabilježen je rast izvoza za 11,5%, od toga najviše prema Crnoj Gori, Srbiji i Moldaviji. Posljedice su se osjetile u trgovini s BiH, koja je vratila više carinske stope za hrvatske proizvode. Hrvatski zastupnici inzistirali su u EP na zadržavanju tradicionalnog opsega trgovine. Stoga je usvojena i preporuka da BiH što skorije zaključi protokol na Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju koji bi uzeo u obzir članstvo Hrvatske u EU-u.

Značajni poticaj većoj trgovinskoj razmjeni i gospodarskom rastu u RH pridonijet će usvajanje Partnerstva za transatlantsku trgovinu i ulaganja između EU-a i SAD-a. TTIP-om će se poništiti ili znatno sniziti troškovi i druge prepreke hrvatskih izvoznika koji žele plasirati svoje proizvode na tržište SAD-a. Očekujem da resorno ministarstvo uskoro izradi studiju o cjelovitom utjecaju TTIP-a na hrvatsko gospodarstvo. A ujedno je potrebno je inzistirati i na ukidanju viznog režima za hrvatske građane.

Postpristupni ciljevi: Schengen i eurozona

Točno dvije godine nakon članstva 1. srpnja 2015. Hrvatska je aplicirala za ulazak u Schengensku zonu. Pristupanje Schengenu važan je postpristupni cilj za snažniju integraciju u EU. Pozitivne efekte osjetit će trgovinska razmjena i turizam, a hrvatski građani slobodno će se kretati bez zaustavljanja na graničnim prijelazima. Hrvatskoj predstoji proces evaluacije koji obuhvaća niz aspekata Schengenske pravne stečevine

– učinkovita kontrola granica, policijska i pravosudna suradnja te Schengenski informacijski sustav. Odluku o primanju u Schengen članice donose konsenzusom. Trenutna kriza zbog priljeva ilegalnih imigranata i rastuće pojave terorizma unutar i izvan Unije ne ide u prilog širenju Schengenske zone, a za Hrvatsku je izazov i što se nalazi na vanjskim granicama Unije. Stoga je velika odgovornost na Vladi da brže koristi 120 milijuna eura koliko je već stiglo u proračun iz EU-a za jačanje kapaciteta, kako bi RH što prije pokazala partnerima da je pripremljena za Schengen.

Hrvatski građani sve više koriste slobodu kretanja u EU-u. Prva faza prijelaznog razdoblja za naše radnike završila je 30. lipnja. Dobro je što je većina zemalja poput Njemačke ukinula ograničenja pristupa svom tržištu. Ostalo je tek 5 članica koje privremeno zadržavaju ograničenje pristupa. O ovom pitanju apelirao sam na Vijeće da pošalje jasnu poruku članicama kako ne postoje razlozi za uskraćivanje slobode kretanja hrvatskim državljanima.

Drugi važan postpristupni zadatak na koji se RH obvezala je pristupanje Ekonomskoj i monetarnoj uniji. Naša ekonomija iznimno je povezana s privredama zemalja eurozone, te bi uvođenje eura pozitivno utjecalo na konkurentnost i rast domaćeg gospodarstva. Strateški pristup treba biti dostizanje Maastrichtskih kriterija koji se odnose na inflaciju, proračunski deficit, javni dug, dugoročne kamatne stope i stabilnost tečaja. Očito je da je ovoj Vladi najveća prepreka izraditi strategiju smanjivanja javnog duga na 60% BDP-a i proračunskog deficita na 3%.

Shematski prikaz Semestra EU

Jamstvo za veći prosperitet mladih

Aktualna generacija mladih u RH osjetit će najviše koristi od članstva u EU-u. Zato sam u protekle dvije godine sudjelovao na brojnim predavanjima na fakultetima i u srednjim školama kako bi se mladi bolje identificirali s mogućnostima koje pruža EU. Europska komisija instalirala je prioritetni projekt – Jamstvo za mlade kao pomoć članicama s većom nezaposlenosti mladih. Hrvatska je treća po nezaposlenosti mladih u EU s visokom stopom od 43% nezaposlenih između 15-24 godina, odnosno ukupno 30% između 15-29 godina. Stoga nam je na raspolaganju 132 milijuna eura za pripremu aktivnih mjera do 2020. godine iz Inicijative za mlade i Europskog socijalnog fonda. Vladine mjere pokazale su određene učinke, no bez posla je i dalje oko 100 tisuća mladih do 29 godina. Jednokratne mjere koje privremeno olakšavaju pristup tržištu rada treba povezati u širem kontekstu s rješavanjem dugoročne nezaposlenosti mladih reformom obrazovnog sustava, stvaranjem bolje poslovne klime i otvaranjem radnih mjesta. Dobro je da sve više mladih prepoznaje Erasmus+ kao mogućnost stjecanja iskustva studiranjem ili praksom u inozemstvu. RH je po toj mobilnosti mladih treća najbrže rastuća zemlja u EU.

Aktivnost hrvatskih eurozastupnika

Inovativnu ulogu na političkoj sceni ima 11 hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu. Zajedno s kolegama zastupnicima iz HDZ-a i HSS-a pripadam vodećoj političkoj grupaciji Europskoj pučkoj stranci. Temeljom toga, snažnije smo utjecali na niz zakonskih akata koji se tiču svakodnevnog života građana i povezali interese naših mladih, poduzetnika, poljoprivrednika i ribara s prilikama europskog tržišta. Emancipirali smo brojna stajališta hrvatske vanjske politike o ključnim pitanjima – rezolucija o Šešelju, apel za izmjene srbijanskog zakona o regionalnoj nadležnosti za ratne zločine, ravnopravnost Hrvata u BiH, podrška zemljama jugoistočne Europe prema članstvu u EU i druga. Kao potpredsjednik Odbora za vanjske poslove EP-a sudjelujem u pozicioniraju vanjskopolitičkih interesa EU i zaštiti europskih vrijednosti. Predsjednik sam i Parlamentarnog Odbora za pridruživanje EU-a i Ukrajine. Nastojim pomoći ukrajinskim kolegama u procesu približavanja EU-u i prenijeti hrvatska iskustva iz mirne reintegracije Podunavlja 1998.

Članstvom u EU i NATO-u, Hrvatska je ispunila vanjskopolitičke i sigurnosne ciljeve. Smatram da sada predstoje dva zadatka. Prvi je što kvalitetnije i asertivnije pozicioniranje u radu europskih institucija i suradnji s partnerima iz NATO-a. Drugi je strateški okvir za desetljeće gospodarskog rasta i zapošljavanja korištenjem razvojnih mehanizama EU.